

Cena 1'50 din

Edinost

Izdaništvu in uredništvu: Maribor, Popeliška ul. 6 - Tel. 25-67 - Izdaja vsak četrtek
Vredn. letno 22 din, polletno 10 din, četrtletno 5 din, za inozemstvo letno 63 din
Telefoni se ne vračajo - Pošt. št. rač. 11.717 Mariborske tiskarne d. d. Maribor,
Oglaš po ceniku

Del naroda lahko varaš za vedno; nekaj časa lahko varaš ves narod; toda ves narod za vse čase varati ni mogoče.

Abraham Lincoln.

Zaščitimo kmetisko mater!

Življenska sila narodov, se presoja po številu rojstev in po življenjski sposobnosti, moči in zdravju otrok ter njihovih mater. Glede rojstev smo Slovenci po vojni znatno nazadovali, saj je padel odstotek rojstev za tretjino. Največji padec rojstev je v mestih in industrijskih krajih ter v onih podeželskih okrajih, ki so bili po gospodarski krizi najbolj prizadeti. Toda v teh okrajih ni tako velik padec rojstev kot porok, ker si je radi neznošnih gospodarskih razmer moglo le malo mladih ljudi ustvariti svoj lastni dom.

Druga in večja nevarnost, ki grozi življenjski sili slovenskega ljudstva, je nedvomno dejstvo, da je življenska sposobnost novorojenčkov majhna. Mnogo jih pomre že ob rojstvu in v prvih mesecih dojenja. Precejšen del novorojenčkov pa boleha in se radi tega ne more telesno in duševno razviti.

Kmetske in bajtarske žene-matere morajo žalostno gledati, kako umirajo njihovi novorojenčki. Zgarana in sestrada materina telesa niso mogla nuditi potrebnih snovi za razvoj otrok. In vendar še nismo čuli kmetiskih mater, da bi se branile roditi, čeprav je njihovo trpljenje v mnogih primerih neznošno.

Vsi vzroki, ki slabijo življensko sposobnost dojenčkov, izvirajo iz socialnih in zdravstvenih prilik slovenske vasi.

Kmetska žena pozna samo delo; ona mora podpirati tri ogle hiše, če hoče, da bo mogla družina živeti. Ona se ne more posvetiti materinstvu, ki je za njo razumljiva žrtv, katero mora prevzeti. Če so zato dani pogoji ali ne, se ne vpraša, ampak zvesto sledi naravi, ki ji nalaga dolžnost, da ohranja čoveštvo. Zato jo vidimo, kako dela in gara za svoje otroke in pri tem pozablja na sebe. V skrbi za že rojene otroke, pozabi, da potrebuje tudi pričakovani za svoj razvoj hrano, katero črpa iz njenega telesa. In če pomislimo, da garajo kmetijske matere do poroda brez odihla, moremo šele spoznati, kakšne bolečine jih čakajo ob porodu, ki so navadno, — če ni večje nevarnosti — brez babiške pomoči, da o zdravniški niti ne govorimo.

Se v slabših razmerah pa rodijo bajtarske matere. Njihova usoda je še bolj kruta in trpljenje še večje. Često se dogaja, da morajo roditi v hlevu ali polti na senu; svojih novorojenčkov nimajo v kaj zaviti. Prav tako nimajo same ob porodu nobene pomoči. Obsojene so na trpljenje, ki se še večja, ko vidijo bebo in pomanjkanje svojih bogljenčkov, ki jim ne morejo pomagati.

Življensko silo in moč našega naroda moramo ohraniti. Če je že ni mogoče dvigniti. Zato moramo zaščititi kmetiske in bajtarske matere, ki rodijo največ otrok. Življensko sposobnost teh otrok je treba dvigniti, da ne bodo ob rojstvu aliza časa dojenja umirali. Življensko stanje kmetiskih žena, se mora dvigniti. Omogočiti se jim mora potreben čas, da se bodo lahko posvetile materinstvu, prav tako se jim mora nuditi primerna podpora pred porodom in po njem. Zavarovanje kmetiskega ljudstva, ki je tako potrebno, naj bi rešilo tudi to vprašanje. Treba je storiti vse, kar je potrebno, da bodo kmetiske in bajtarske matere rodile po človeško ter dostojno in da bodo njihovi novorojenčki imeli v sebi dvoji življenske moči.

Josip Udovič.

* Jugoslovanski vojni minister je dobil od kraljevskega namestništva polno moč, da na osnovi čl. 255 zakona o ustroju vojske in mornarice v letu 1940 vpokliče rezervne častnike, rezervne uradnike, rezerviste, rezervni tren in rezervna prometna sredstva in sicer v času in obsegu, ki se mu bo zdel primeren.

* Zunanji minister dr. Cincar Marković je v božični številki beogradske »Politike« izjavil, da ima Jugoslavija samo eno željo, da ostane v sedanji vojni absolutno nevtralna.

Sami sodite!

»Edinost«, 4. jan. 1940

NOVOLETNE POSLANICE DRŽAVNIKOV.

Nam Slovencem je imel Cvetković povedati še prav posebne želje. Dejal je, da ga s Slovenijo vežejo najlepši spomini. Z dr. Korošcem je sodeloval že leta 1918. Svojo poslanico, ki jo je prinesel »Slovenec« je končal z besedami: »Želja Slovencev, da tudi njihova pokrajina dobi popolno enakopravnost in svoj položaj v novo preurejeni naši domovini, je popolnoma upravičena. Nadejam se, da bomo v nastopajočem letu to željo videli v celoti uresničeno.«

*

Dr. Korošec pa je v noveletni številki »Slovenca« izrazil trojno skrb za nastopajoče leto; komuniste, svobodne zidarje in tujce. Komunisti, to so notranji sovražniki, proti katerim bi se bilo treba boriti z večjo odlošnostjo in z manj obzirnostjo. Svobodni zidarji pa so črni krti, pred katerimi se je treba varovati. Posebno pa je treba paziti na tujce, ki jih je nebroj po vlakih, hotelih in gostilnah.

*

»Slovenec«, 6. jan. 1940

PRAVI OBRAZ »EDINOSTI«.

V Mariboru izhaja tednik »Edinost«, ki se dela na vso moč nepristranski list, ki pa vendar le ne more skriti svoje prave dlake. Od vsega početka namreč ljubimkuje s strujo, ki je zadnje čase Slovence osrečila z Zvezo delovnega ljudstva Slovenije. Svojo moč in pomoč pa skušajo dobiti od močnejših sil v Zagrebu. V prvi številki letošnjega leta je ta »nepristranski« list napisal skoro eno celo stran, kaj so politiki in državniki po svetu in pri nas za novo leto voščili. Toda, medtem ko je na dolgo in široko poročal, kaj je Hrvatim povedal dr. Maček, ni list niti z besedico omenil važne noveletne izjave slovenskega voditelja dr. Korošca. Ali je mar »Edinost« na dr. Korošca zaradi tega huda, ker je v svoji izjavi povedal nekaj resničnih besed o komunistih, frama-zonih in nadležnih tujcih? Ta »nepristranski« list tudi z besedo ni omenil Cvetkovičevega noveletnega voščila Slovencev, katerim je napovedal za leto 1940 avtonomijo. Ali tej gospodi tudi to ni prav? Vsekakor je ta list s tem, kar je povedal, še bolj pa s tem kar je zamolčal, še bolj odkril svoj pravi obraz.

Načrt novega volivnega reda

»Slovenec« poroča, da se je vlada 4. januarja bavila z novim načrtom volivnega reda, ki bo, tako sodi »Slovenec« skoro gotovo postal zakon. Prinašamo nekaj zanimivejših izvečkov iz tega volivnega reda.

Volitve v narodno skupščino se vršijo s svobodnim, splošnim, enakim, neposrednim in tajnim glasovanjem. Skupščina se mora vsako leto 20. oktobra sestati na redno zasedanje, v izjemnih primerih tudi drugače. Volitve se vršijo po volivnih okrožjih z državno listo. Država se razdeli na 55 okrožij, Slovenija je razdeljena na 6 okrožij: 1. Ljubljana, 2. Ljubljana mesto, 3. Maribor, 4. Murska Sobota, 5. Celje, 6. Novo mesto. Poslanci se bodo volili na vsakih 50.000 prebivalcev. Če bo višek večji od 30.000 se voli še en poslanec. Volivno pravico ima vsak moški državljani, ki je izpolnil 21 leto. Pasivno volavno pravico pa dobi s 30 letom. Glasovanje se vrši s kroglicami. Državna lista bo vložena pri kasacijskem sodišču v Beogradu ter bo potrjena, če je v najmanj 15 okrožjih okrožna lista. Na državni

listi je poleg nosilca še 49 kandidatov. Število glasov, ki jih dobi kaka lista se deli z 1, 2, 3, itd. in končno s številom poslancev v istem okrožju.

Zelo stroge so kazni zoper volivno zlorabo. Med drugim bo obsojen z enoletnim zaporom vsak, ki bi z nasiljem ali grožnjo komu preprečil uporabo njegove volivne pravice. Kdor volivcu da ali obljubi kako darilo ali mu ponudi mesto v zasebni ali javni službi, da bi ga s tem navedel, da podpiše ali ne podpiše kandidatne liste, ali pa da tak podpis prekliče, ali da za tako listo glasuje ali ne, bo kaznovan z zaporom 6 mesecev do dveh let. Policisti ali finančni organi, ki bi spremljali kandidata in zanj agitirali ali za kako kandidatno listo agitirali, bodo kaznovani z zaporom najmanj 6 mesecev in izgubo službe. Policijski uradniki in častniki v aktivni službi, ki bi predlagali kandidate za narodne poslance ali na kak drug način vplivali na sestavo kandidatnih list, bodo kaznovani z zaporom kaznjivo do enega leta ali pa tudi z izgubo službe in čina.

Strnjenost hrvatskega naroda Dr. Juraj Krnjević med svojimi v Splitu

Mnogo vidnih in še več nevidnih sil je neprestano na viračem delu, da bi oslabili ali celo uničili veliki hrvatski sporazum od 26. avgusta 1939. z najrazličnejšimi, pa tudi najogabnejšimi razdiralnimi sredstvi. Zavedni hrvatski narod je o teh spletkah poučen in jim ne naseda. Vseh narodnih manifestacij se slej ko prej radostno udeležuje in jim daje obeležje čiste hrvatske duševnosti in dobre politične vzgoje. To se je pokazalo i na nedavnem velikem shodu HSS v splitskem hrvatskem gledališču ob ogromni udeležbi zedinjenega in složnega hrvatskega ljudstva. Tu je govoril ognjevit govor tudi glavni tajnik HSS dr. Juraj Krnjević iz Zagreba, ki je med mnogim drugim po »Hrvatskem Dnevniku« od 8. t. m. povedal sledeče: »Bolj ko so nas pritiskali, bolj ponos-

no smo dvigali glave. Ne zanašajmo se, da so tegobe minile! Ne mislimo, da bomo prekrizanih rok mirno čakati, da nam pridejo pečenice! Ne, naše osvobodjenje pada v jako težko dobo... Moramo biti oprezní in še kako budni, da bomo mogli te težke čase preživeti in izgraditi svojo domovino tako, kakor je to nam vsem na srcu in kakor to nepreklicno hočemo... Samo sloga vseh narodnih delov je rešitev in poročstvo za ohranitev svobode... Z osvobodjenjem je prišla istočasno velika preizkušnja za nas. Naenkrat smo postavljeni pred iako težek izpit politične zrelosti. Jasno je, kaj mi hočemo. Mi hočemo tisto, kar je v naših srcih in v naših čustvih. Nečemo, da se eni mučijo, a drugi gospodski živijo. Nečemo, da nekoličina ljudi grabi milijone. Nečemo, da tujci gradijo pod-

jetja in grabijo milijone na račun našh Zagorcev, ki so gladni. To je naš program, ki ga bomo izvedli do kraja... Širom po naši domovini sem spoznal ubrano voljo naroda. Videl sem, da je hrvatski narod danes strnjen zoper notranje in zunanje neprijatelje.«

Narodu, ki si tako zgledno sam pomaga, bo tudi sam Bog pomagal, dostavljamo mi.

Počkov.

Pereče kmetisko vprašanje

Glavni dohodek dobi naš kmet od živine. V sedanjih napetih mednarodnih razmerah pa je zastal izvoz živine v inozemstvo. Posledica tega je, da so nekaterim vrstam živine cene celo padle. Teleta so bila n. pr. prej po 5—6 dinarjev kilogram, sedaj pa po 4—5 dinarjev kg. Splošno so cene živini ostale kakor prej, le pitanim svinjam so se cene nekoliko zvišale. Najhuje je to, da se je blago, ki ga kmet kupuje podražilo za približno 20 do 30%, cene živini pa so ostale iste, ali pa so celo padle. Sicer so se cene žitu, krompirju in nekaterim drugim pridelkom zvišale, toda nima naš kmet napredaj, ker celo kruh kupuje.

Drugi vzrok sedanjim kmetiskim težavam je slaba letina. Bila je dolgotrajna suša in zrastle je malo krme ter nekaterih drugih pridelkov. Sedaj primanjkuje krme, zato ji raste cena. Cena senu je bila druga leta 30—40 din za stot (100 kg) a sedaj stane še slama več, — seno stane sedaj 80—120 din stot. Radi tako visoke cene krmi je marsikateri kmet primoran prodati živino in zato ji pada cena. Kmet mora drago kupovati krmo in poceni prodajati živino in tako je dvakrat prizadet. Ko kupuje v trgovini blago pa tretjič.

Ker je živina glavni dohodek našemu kmetu je potrebno, da se cena živini zviša, cena tovarniškim izdelkom pa zniža. Gospodarska sloga je na Hrvaškem podvzela akcijo, da bo z združenim organiziranim nakupom živine izključila posredovalce, a z organizirano prodajo doma in v inozemstvu dvignila cene živini. Tudi pri nas bo treba nekaj ukreniti, da se izboljšajo cene živini, saj je v korist države če dobimo več za kmetijske pridelke. Sicer bo prišlo do še večjega obubožanja kmetijskega ljudstva ter do nezadovoljstva, kar pa ni v interesu naše skupnosti. Dosti se seveda v sedanjih razmerah ne more urediti, vendar pa se lahko precej pomore, ker ljudje že težko čakajo, da se jim stvarno pobiljša položaj. A. Ša.

SLIKA IZ BESARABIJE.

»Iz »Slovenije« posnemamo: »Neue Zürcher Zeitung« prinaša dopis iz Kišineva, nekdanje rimske Cetate Albe, ki je kot glavno mesto Besarabije te dni sto pil močno v ospredje. Ruski značaj mesta je nedvomen, kljub vsem poskusom romanizacije. Poleg 20.000 Rusov živi v Kišinevu komaj 2000 Rumunov. Dolgo časa so bili ruski častniki in javna raba ruščine sploh prepovedani. Kar na lepem se je moralo na cesti, v trgovinah in gostilnah govoriti samo še romunski. Dragocene ruske knjižnice so bile uničene. Izobraženstvo, mnogi učitelji, prejšnji častniki so se morali preživljati s težkim delom, in mlado pokolenje, ki mu niso dali Rumuni priložnosti za delo, je nagibalo k slovanskim rojakom izza meje. Vojaki so slabo preskrbljeni: čaj in kruh za zajtrk, opoldne in zvečer vodena juha in nekaj kuhanega mesa. Plača na mesec 15 lejev (okoli 5 dinarjev), ki pa je vojak dejansko nikoli ne prejme. Zaradi malotnih pregreškov pretepajo in brcajo vojake.

* Plačevanje kmetiskih dolgov nazadnje. Po izkazu Agrarne banke je bilo do pred enim mesecem plačanih vsega skupaj na račun kmetiskih dolgov 327,6 milijonov dinarjev, in to leta 1937. 143,5, leta 1938. 130,4, in leta 1939. do 2. decembra le 53,7 milijonov dinarjev.. Od lanskega dela odpade na Slovenijo 15,94 milijonov dinarjev.

7 dni domačih vesti

* Nj. Vel. kraljica Marija je slavila svoj rojstni dan. Pri tej priložnosti so pri nesli vsi jugoslovanski listi tople članke o kraljicini dobrotnosti, posebno pa o veliki skrbi, ki jo ima kraljica za vzgojo našega mladega kralja Petra.

* Dr. Maček je želel pravoslavni Srbiom srečne božične praznike. V svoji izjavi je poudaril pomen sporazuma, ki je privedel do trajnega miru med Srbi in Hrvati.

* Naša pomorske družbe se pritožujejo, da naši mornarji odklanjajo izvrševanje službe na ladjah, ki plujejo severno od Španije.

□ V Mehiki prirejajo bikoborbo v korist pomoči Fincem.

□ Norveška je v sedaj vojni izgubila 24 ladij, ker so se zadele ob mine. 99 norveških mornarjev je izgubilo življenje.

* Dr. Maček je izročil kneginji Olgi, ki je predsednica zimske pomoči 50.000 din kot svoj prispevek.

* Glasilo jugoslovanske muslimanske organizacije »Pravda« v Sarajevu je prenehalo izhajati.

* Eden največjih političnih procesov v Jugoslaviji se bo vršil v začetku februarja v Zagrebu. Obtožena sta policijski agent in konfident Branko Zwerger in Ljubomir Belošević, da sta sodelovala pri umoru prof. dr. Milana Šufajca.

* SKAD »Zarja« je bilo črtano iz možnosti sil Katoliške akcije.

* Nove prostore išče pošta uprava za glavno pošto v Ljubljani. V pošte prihajajo prostori v bližini sedanje glavne pošte blizu nebotičnika. Kakor stvari danes stoji, je malo verjetno, da bo kdo ponudil primerne prostore pošti v najem.

* Produkcija boksita v Dalmaciji je vsled vojnih dogodkov padla na polovico. Prejšnja leta je znašala produkcija do 400.000 ton na leto, sedaj niti 200.000 ton. Zato se je tudi število zaposlenega delavstva silno skrajšalo.

* Na avtobusni progi Maribor—Ptuj so začeli voziti vozovi Mestnih podjetij, ker je prestala koncesija dosedanjemu podjetniku Liningerju. Vozovi odhajajo izpred avtobusnega perona. Vozne cene so se nekoliko znižale in uvedle so se povratne karte.

* San Josejev kapar, ta največji škodljivec sadnega drevja, se je jel pojavljati že tudi na ozemlju mestne občine mariborske. Banska uprava je odredila, da se imajo sestaviti sezname vseh sadjarjev s točno navedbo robinskih, premoženjskih in pridobitvenih razmer. Te seznane imajo sestaviti občine in služijo za boj proti kaparju.

* Umrl je dekan Anton Skubic v Ribnici na Delenskem, kjer je župnikoval nad 25 let. Dosegel je starost skoraj 64 let. Bil je tudi poslanec oblastne skupščine ljubljanske.

* V Šoštanj je umrl tamošnji odvetnik dr. Fran Mayer, ki je bil več let župan tega mesta. Po njegovi zaslugi je dobil Šoštanj vodovod.

* Ogromno množino plodne zemlje sta pri poslednji povodnji odnesli Drava in Mura. Računajo, da sta odplovili kakih 200 juter dobre zemlje. Iz tega se vidi, kako skrajno je že potrebno, da se ti dve reki regulirata, da ne napravita še večje škode, ki že doslej gre na mnogo milijonov dinarjev.

* Premet z motornimi vozili bodo, kakor poročajo iz Beograda, v kratkem nekoliko olajšali, zlasti kar se tiče tovornih avtomobilov. Poslej ne bo smel noben avto porabiti na teden več kot 30 litrov bencina.

* Uradni tečaji za januar. Finančno ministrstvo je določilo za tekoči mesec januar tele uradne tečaje za inozemska plačilna sredstva: napoleondor 350, zlati turški funt 398,30, angleški funt 216, ameriški dolar 55, kanadski dolar 54,80, nemška marka 14,80, belga 9,15, pengö 8,70, brazilski milreis 2,85, urugvajski pezo 18,60, čilenski pezo 1,25, argentinski pezo 12,40, egipčanski funt 216, palestinski funt 215, turški papirnati funt 34, 100 francoskih frankov 123, 100 švicarskih frankov 123,3, 100 lir 228,80, 100 holandskih goldinarjev 2920, 100 levov 45,50, 100 lejev 30, 100 drahem 40, 100 danskih kron 1105, 100 švedskih kron 1270, 100 norveških kron 1245, 100 pezet 430, 100 čeških kron 150,50, 100 finskih mark 108, 100 latov 740 in 100 francoskih rialov 100 dinarjev.

Prepir okoli prostožidarjev

Odgovor Velike lože — »Slovenčevi« očitki

Čitateljem »Edinosti« je znana dr. Koroševa noveletna izjava o prostožidarjih. saj jo je »Edinost« v zadnji pa tudi današnji številki v izveščku prinesla. Velika loža »Jugoslavija« je na to izjavo odgovorila v beograjski »Politiki«, z izjavo, ki so jo ponatisnile »Novosti« in v izveščku tudi »Jutro«.

V tem odgovoru pravijo prostožidarji, da ne odgovarjajo duhovniku dr. Korošcu ampak državniku dr. Korošču, ki je kot notranji minister imel priliko, da se je s prostožidarji seznanil, saj leži prepis Konstitucije Velike lože v arhivu notranjega ministrstva. Nadalje navaja odgovor Velike lože nekaj momentov iz zgodovine lože ter omenja nekaj znamenitih pripadnikov te lože. Med drugimi tudi ameriškega predsednika Roosevelta, ki je prav v zadnjem času prilizil svojo roko današnjemu papežu Piju XII. V obrambo navaja tudi tri točke njihove konstitucije.

V »Slovencu« je potem izšel oster odgovor, ki kritizira predvsem dejstvo, da odgovor ni podpisan. Dalje imenuje Konstitucijo Velike lože sladkano limonado, v kateri se z lepimi frazami prikrivajo pravi cilji, o katerih lahko sodimo samo po dejanjih v svetovni zgodovini. Pri

tem pa je treba izvesti, meni »Slovenec«, angleško in ameriško prostožidarstvo. Po »Slovenčevih« informacijah je »končni cilj svobodnega židarstva svetovna republika in svetovna vera. Zato morajo izginiti vse monarhistične države in vse verske koncesije. Iz tega je razvidno, zakaj še nobeno židarstvo v Evropi še ni obsodilo boljševizma, čeprav ta mora v strahotnih masah, odvzema človeku vsako svobodo in dostojanstvo ter širi samo bedo in siromaštvo.« Najhujši pa je »Slovenčev« očitek, da je »svobodno židarstvo organiziralo in omogočilo kraljev umor. Blagopokojni kralji ni hotel slediti zunanji politiki kontinentalnega svobodnega židarstva, pred vsem z ozirom na Rusijo, zato je moral umreti.«

Zanimivo bo, če in kaj bodo tudi na te očitke prostožidarji odgovorili.

*

Dr. Koroševa noveletna poslanica je našla tudi v hrvatskih listih svoj odziv. »Zagrebački list« in posebno »Hrvatska straža« sta se postavila za dr. Korošca. »Zagrebački list« očita masonom, da so bili glavna opora diktatur in lažnega »jugoslovenstva«. Velika loža »Jugoslavija« vprašuje dr. Korošca, zakaj ni nič ukrenil

zoper masone, ko je bil notranji minister in celo predsednik vlade... Dr. Korošec je bil trikrat nadzorna oblast nad vsemi društvi. V stvari je dokaz, da so masoni takrat bili tako močni, da jim niti en notranji minister nič ni mogel. Kajpada nas delovanje dr. Korošca nič ne briga, toda briga nas, da so se znova začele oživljati in krepiti skrivne sile, ki so doslej vedno delovale zoper interese najširših hrvatskih ljudskih slojev ter tudi zdaj otežujejo položaj v državi (cit. po »Slovencu«). Kakor je videti, ti očitki na prostožidarje še daleč niso tako strašni kakor »Slovenčevi«, čeprav jim tudi ta hrvatski list gotovo ni naklonjen.

Dočim je teža članka v »Zagrebačkem listu« na političnem področju, »Hrvatska straža« obravnava bolj versko stran tega spora in se posebno obrača proti trditvi, da je stališče dr. Korošca opredeljeno radi njegovega stanu. »Kdor ve, kako previdno in modro postopa cerkev pri obsodbah tudi manj razširjenih organizacij kakor pa je prostožidarstvo, ta bo tudi vedel, da tisti, ki te cerkvene obsodbe sprejema, prav v ničemer ne dela zoper pamet« (cit. po »Slovencu«).

Zdi se, da bo postala ta »pravda« še prav zanimiva.

7 dni po svetu

□ V Benetkah sta se sestala italijanski zunanji minister grof Ciano in madžarski zunanji minister grof Czaky. Njun razgovor se je sukal v glavnem okoli položaja, ki je nastal v Evropi radi vojne in radi ruske sosesčine na Karpatih. Madžarski in italijanski odnošaji do Nemčije so po uradnih poročilih ostali nespremenjeni in so vsi nasprotni glasovi brez podlage. Tudi do Jugoslavije gojita obe državi iskreno prijateljstvo. Odnošaji med Madžarsko in Romunijo pa bi se mogli še izboljšati. Kar se tiče sovjetske Rusije, ima sedaj Madžarska z njo normalne odnose, tudi Italija nima do nje nikakih napačnih namer, zatrjuje uradno poročilo, pač pa bi se obe državi odločno uprli vsakemu prodiranju boljševizma v jugovzhodno Evropo.

□ V zvezi z beneškim sestankom so se po nekaterih listih razširile vesti o morebitni reviziji mej med Madžarsko in Romunijo. Po teh poročilih bi bila baje Romunija pripravljena, da po vojni vrne Madžarski nekaj obmejnih krajev, v katerih imajo Madžari večino. Romunski zunanji minister Gafencu bi po teh poročilih kmalu obiskal Rim, kjer bi prišlo do sporazuma. Vse te vesti pa se nikjer ne potrjujejo. Drugi listi celo poudarjajo, da Romunija ne bo pristala na nikakovo revizijo ter navajajo v potrdilo znane odločne besede romunskega kralja Karola.

□ Zunanji ministri balkanske zveze se bodo zbrali 2. februarja na važno konferenco, na kateri bodo baje razpravljali o organizaciji evropskega jugovzhoda na podlagi italijansko-madžarskih razgovorov v Benetkah. Nekateri listi sodijo, da stojimo tik pred zvezo Italije, Jugoslavije, Madžarske in Romunije. Tej zvezi bi se morda pridružili tudi ostali dve članici Balkanske zveze, namreč Grčija in Turčija. Turški državni podtajnik zu zunanje zadeve, Menemendžoglu, ki se je mudil v Parizu in Londonu, prispe v najkrajšem času v Sofijo ter bo po mnenju teh časopisov posredoval med državami Balkanske zveze in Bolgarijo. Morda bo tudi Bolgarija k tej zvezi po italijanskem načrtu pristopila.

□ Predsednik Roosevelt je imel pri otvoritvi ameriškega kongresa velik govor, v katerem je jasno opredelil stališče USA v tej vojni. Ostro je obsodil diktatorske sisteme in naglasil ameriško voljo po miru. Vendar pa Američanom ne bi bilo vse eno, če bi v tej vojni zmagal sistem, ki bi z vojaško silo skušal vsiliti drug svoj nazor o svetu. Nadalje je zahteval od kongresa, da odobri 440 milijard za narodno obrambo. Za krste povečanih izdatkov so določeni novi davki. V državnem proračunu je še vedno za dve milijardi primanjkljaja.

□ »Leto 1940 bo usodno«, je dejal Chamberlain v svojem velikem govoru v londonski mestni hiši. Orisal je potek vojnih operacij in ugotovil, da je samo na morju vojna v popolnem razmahu. Vendar je tam Velika Britanija izrabila komaj 1% svojih ladij. Govoril je še o usodi

Poljske in Češke ter zagotovil Fincem vso pomoč. Napovedal je, da bo ostalo sodelovanje Francije in Anglije tudi po vojni čim tesnejše ter da bo za zgled drugim narodom. Čeprav je prav gotovo, da bo moral angleški narod pretrpeti še veliko žrtev, gleda Chamberlain z zaupanjem v bodočnost.

□ Angleški vojni minister Hoare Belisha in minister za propagando Mac Millan sta odstopila. Za vojnega ministra je bil imenovan dosedaj trgovski minister Oliver Stanley, trgovski minister je postal sir Andrews Duncan, propagandno ministrstvo, oziroma ministrstvo za informacije pa je prevzel sir John Reith. Tudi admiral Usburne, ki je bil v vojnem ministrstvu predstojnik cenzure je odstopil. Vse te izpremembe so vzbudile nemalo zanimanje. Povsod ugibajo o vzrokih, ki jih pa ne morejo pogoditi. Hoare Belisha in Chamberlain trdita, da med njima ni bilo nikakih načelnih nasprotij. Verjetno je, da se bodo okoliščine teh skrivnostnih izprememb kmalu pojasnile, saj odstop vojnega ministra sredi vojne ne more biti brez pomena.

□ Po vestih iz Londona je moral angleški vojni minister odstopiti radi nesoglasij glede pošiljanja angleških čet v Francijo. Francija je sicer v začetku mobilizirala več vojakov, kakor je bilo potrebno, pa bi jih sedaj rada poslala domov na delo posebno v tovarne in jih nadomestila z Angleži. Angleške rezerve pa naj bi po mnenju nekaterih konservativnih angleških krogov ostale v Angliji. Francoski generalni štab pa vztraja, da pridejo te rezerve v Francijo, ker je v najkrajšem času pričakovati velik pritisk na fronti, ki mu Francozi sami ne bi bili kos. Poleg tega pa je tu še vprašanje letalstva. Angleži imajo svoje letalstvo podrejeno trem edincam: Angleški obrambi, francoski in pa pomorski. Nemci pa imajo vse svoje letalstvo združeno. Zato je po mnenju teh krogov nemško letalstvo udarnejše.

□ O vzrokih Hoare Belishajevga odstopa se še vedno ugiblje. Ruska uradna agencija TASS je izrekla domnevo, da so bivšega vojnega ministra odpustili, ker je hotel armado demokratizirati in ker se je branil pošiljati vojni material na Finsko. (Mariborer Zeitung)

□ Odstopilvi vojni minister Hoare Belisha bo, kakor napovedujejo časopisi, dal na seji angleškega parlamenta izjavo o svojem odstopu. Seja se bo vršila 16. t. m.

□ Italijanski generalni konzul je v Berlinu protestiral proti zapori italijanskega vojnega materiala, ki ga Nemci ne pustijo preko svojega ozemlja na Finsko.

□ 185.365 Nemcev v Južni Tirolski je glasovalo za Nemčijo. V Italiji so pustili premoženje, ki se cení na 7—8 milijard lir. To premoženje se vpiše v dobro Nemčiji.

□ Avstrijski emigrantski odbor v Parizu bo dobil do neke meje pravice vlade.

□ Za izselitev Nemcev z Balkana je dovolila nemška vlada prvi kredit v znesku 100 milijonov mark.

□ Umetno kavo in smetano je baje pričel izdelovati nemški kemični institut I. G. Farben.

□ Češkimi visokošolcem je po zatvoritvi čeških univerz Protektoratska vlada prepovedala tudi vpis v nemške univerze.

□ Vse cerkvene umetnine na Poljskem naj se zaplenijo in prepeljejo v Nemčijo je ukazal generalni guverner poljskega ozemlja.

□ Papež Pij XII. je sprejel v zasebni avdienci bavarskega princa Ruprechta. S tem v zvezi so se razširile vesti o namenih zaveznikov, da bi po vojni osvali posebno katoliško državo pod žezlom bivše bavarske dinastije.

□ Sovjetske čete bodo po nekaterih poročilih opustile napade do pomladi, ker je redna preskrba zelo otežkočena. Avala poroča, da sovjetski generalni štab priznava umik sovjetskih čet pri Suomissalmiju za nekaj kilometrov.

□ V Anatoliji je prišlo do novih potresnih sunkov, ki pa niso zahtevali nikakih človeških žrtev. Geologi sodijo, da se zemlja še dolgo ne bo pomirila.

□ Prve britanske kolonialne čete so prispele v Francijo. Njihov prihod smatrajo kot dokaz imperialne solidarnosti Velike Britanije in Francije.

□ 20-leten Versaileskega miru so »slavili« na frontah. Nemci očitajo Angležem in Francozom, da so bile v tem miru kalj današnje vojne.

□ V Španiji hočejo ustanoviti letalsko industrijo, ki bi Španijo zalagala z letali.

□ Nemški veliki admiral Raeder je imel v Kielu pred delavci ladjedelnice govor, v katerem je poudaril, da je nemška vojska že danes močnejša od sovražne ter da je nemška zmaga že danes brez vsakega dvoma.

□ »Madžarska ne sme postati druga Finska«, je izjavil grof Ciano.

□ Kitajci poročajo o velikem zmagu nad japonskimi četami v okolici Čangčaja, kjer so uničili 3000 mož.

□ Med Japonsko in kitajsko Japencem prijazno vlado, ki jo vodi Vangčingvej bo baje prišlo do pogodbe. Pravijo, da nameravajo povabiti tudi Čangkajšeka, ki bi se s tem odpovedal zvezi s sovjetsko Rusijo.

□ Ali bodo ostale skandinavske države nevtralne? »Daily Telegraph« poroča, da je že prišlo do načelnega sporazuma med Anglijo in skandinavskimi državami za aktivno pomoč Finski. Predvsem bi dovolili prevoz angleškega materiala preko svojega ozemlja. Nekateri listi sodijo, da bi to razširilo vojni tudi na skandinavsko deželo in Rusijo ter Nemčijo še bolj zbližalo.

Brezmesni dnevi na Madžarskem. Madžarska vlada je izdala ukaz, da ne smejo državljani uživati dva dni v tednu mraza, to je v ponedeljek in petek.

GRČIJA BREZ BOŽIČNIH DREVES.

V Grčiji so bili letos brez božičnih dreves. Vlada je strogo prepovedala sečnjo mladih jelk in smrek, ker se s tem uničuje narodno premoženje. Druga leta so posekali po 150.000 jelk za božič, letos na so določene stroge kazni za tiste, ki jih zasačijo pri delu. Takega zlikovca čaka zapor do pol leta, ali pa občutna globa.

Sicite Edinost

SODOBNI OBRAZI

Katoliški general

Maxime Weygand, vrhovni poveljnik francoske vojske v Siriji, je danes že 73 let star mož. Ze pred leti je stopil kot generalni inšpektor francoske armade v pokoj, toda današnja vojna ga je zopet poklicala v aktivno službo.

Weygand, ki si je pridobil med evropskimi vladajočimi krogi veliko slavo kot mojster »čudeža ob Visli«, ko je ustavil ruski naval v Evropi, po rodu ni Francoz ampak Belgijec. Pešadijsko vojno šolo v St. Cyru je obiskoval kot inozemec »à titre étranger«, vendar je imel sijajno vojaško kariero. Maršal Joffre ga je po bitki pri Marni dodelil Fochu kot štabnega šefa in tani je ostal vso vojno kot Fochov »desna roka«, kakor ga je ta rad imenoval. S Fochom ga je družil goreč katolicizem, saj sta oba generala vsako jutro prisostvovala maši. Po vojni se je udeleževal, kakor že omenjeno, na Poljskem, kjer pa nije ni dobil posebno dobrega mnenja o poljski in ruski vojski. Še danes njegove zasluge za tedanje poljsko zmago niso do konca ocenjene.

Weygand svojega katoliškega prepričanja nikoli ni skrival in vsa francoska desnica je videla v njem svojega vojaškega voditelja, levica pa mu je očitala, da ima politične ambicije in da je naredil iz saintcyrske vojaške šole pravo rojalistično katoliško trdnjavo. Zdi se, da so ti očitki poleg vojaških pravil, ki ne dovoljujejo, da postane nekdo, ki se ni bil poveljnik armade, maršal, preprečili Weygandovo imenovanje za maršala. Med Weygandovimi nasprotniki je najznamenitejši Herriot, ki je znal izkoristiti Weygandovo vlogo v Siriji in je proti njemu ostro nastopil.

Tedaj pač ni nihče vedel, da bo to Weygandu še kedaj tako zelo koristilo, kajti ne moremo si misliti boljše predpriprave za današnje odgovorno službo, kakor prav dobo, ko se je s Sirijo in tamkajšnjimi prilikami kot generalni guverner dobro seznanil. Tudi njegova znana neizprošna protiboljševiška usmerjenost ga za njegovo sedanjo službo dobro usposablja...

Zanimiva je Clemenceaujeva sodba o Weygandu. Ni sicer bog ve kako laskava, a vsekakor objektivna:

»Weygand — je nekdo. Grd je, grd, iznakažen, skrivljen in krmežljiv — moral je v življenju dobiti marsikako brco, ko je bil manjhen. Toda pameten je. V njem je nekaj, nekaj temen plamen. Vedno me je jezil v medzavezniškem svetu. On je mož — kako bi dejal — nevaren, kritičnih trenutkih za vse sposoben, mož, ki se zna spraviti v skrajnosti... Nevaren, ampak dragocen...«

Njegova najboljša lastnost je: svoje delo zna opraviti, ne da bi čakal, ali da bi dovolil, da bi mu kdo čakal. Šel je na Poljsko. Ne vem, kaj je delal tam, toda kar je tam storil, se je moralo zgoditi. Prišel je nazaj, ne da bi bil govoril. Človek nikoli ne ve, kaj Weygand dela, ali kaj namerava storiti. In to je mnogo vredno... Foch ni bil prazna glava. Imel je dar dobrih ljudi: pripravnost. Weygand je nekako drugačen, občutljivejši in oboljši. Seveda on tiči preko ušes med duhovniki...«

Ko je bila Weygandu dodeljena njegova sedanja služba vrhovnega poveljnika v Siriji, so česa misli noudarili možnost, da se morda zopet sreča s svojimi sovražniki iz leta 1920. Ali bo imel z njimi prav tako lahke posele, kakor pred dvajsetimi leti, ko je bil njegov nasprotnik mladi in ambiciozni Tuhačevski?

* 20. Družba kožuhovine v prostorih ljubljanskega veleposlaništva bo dne 22. januarja. Blago naj se pošlje na naslov: »Družba kožuhovine, Ljubljana, Veleposlaništvo«, ki bo blago vnovčila po najboljših cenah.

Med štirimi morji

Vojna na bližnjem vzhodu?

Iz poljsko-nemškega konflikta je nastala sedaj že prava evropska vojna. Milijonske armade evropskih velesil si stojte nasproti in bodo morda že v tej pomladi pričele krvavi ples, kakršnega Evropa še ni videla. Vedno več bojišč je v Evropi in zdi se celo, da se bodo fronte razširile čez ves Skandinavski polotok, kajti iz Berlina prihajajo vesti, da bi Nemčija morala smatrati pomoč Finski preko Norveške in Švedske kot kršitev nevtralnosti. Angleški listi »News Chronicle«, »Daily Express« in »Manchester Guardian« pišejo o možnosti razširitve vojne proti Rusiji in se pripravljajo o koristih in škodah, ki bi jih taka razširitev fronte prinesla Veliki Britaniji. Dočim sodijo nekateri (»Manchester Guardian«), da je pomoč Finski nujna, ker bi z javno pomočjo v četah postal položaj v Evropi jasnejši, ker bi se s tem Rusija še bolj naslonila na Nemčijo, menijo drugi (posebno »News Chronicle«), da bi s tem nastala na bližnjem vzhodu velika vojna nevarnost, ki bi ugnila spraviti Veliko Britanijo v neprijeten položaj večfrontne borbe.

Ozemlje med štirimi morji,

med vzhodnim Sredozemskim, Črnim in Kaspijskim morjem ter Indijskim oceanom je igralo v zgodovini že od nekdaj jako važno vlogo. V starem veku so nastale tu velike države z velikimi kulturnimi vrednotami, v novejšem in najnovejšem času pa se je tu razvila med velesilami najostrejša borba za nafto, ki je je tu menda največ na svetu, ter boji za suhozemno pot v Indijo. Kakor ob Bosporu so se trčili v teh deželah interesi Velike Britanije in carske Rusije ostro drug ob drugega, dokler se obe imperialistični velesili tik pred svetovno vojno nista radi turške opredelitve nekoliko pomirili. Sedem držav oz. roma dežel je stisnjenih na ta prostor: Turčija, Francoska mandatna pokrajina Sirija z Libanonom, angleška mandatna pokrajina Palestina, Iran (Perzija), Irak (Mezopotamija), Afganistan in angleški Beludžistan. Na severu od teh dežel, ki so danes pod večjim ali manjšim vplivom Velike Britanije ali Francije pa so sovjetske pokrajine: Gruzinsko, Azerbejdžan, Turkmenija, Uzbekija, Tadžikija in še bolj proti vzhodu Kirgizija. Vse te države bi v primeru rusko-angleškega spopada nosile najhujše najtežje breme vojne vihere in ni nemogoče, da bi to ozemlje postalo glavno bojišče, kajti tisti, ki bi tu zmagal, bi odločil tudi evropsko vojno.

Nafta na obeh straneh.

Če bi bili to Rusi, bi se mogli polastiti angleških izvorov nafte v Mosul (Irak)

ter bi presekali suhozemno pot Angležev v Indijo: Irak, Iran, Beludžistan. Pa tudi vdor angleških, oziroma od Angležev odvisnih čet v ozemlje med Batunom na Črnem in Bakujem na Kaspijskem morju bi mogel odvzeti Rusom in njihovim zaveznikom vso nafto. Kakor znano so se za te pokrajine vršile tudi najostrejše borbe med belimi in rdečimi četami.

Na turško-sovjetski meji

je ofenziva vsaj v doglednem času malo verjetna. Gre za ozemlje, ki so ga prav sedaj opustošili potresi. To ozemlje je izredno visoko (ok. 3000 m nad morjem) in brez cest. Zima je tu izredno stroga. Med svetovno vojno je znani turški general Enver poizkusil tu proti Rusiji ofenzivo, pa je izgubil tu celo armado brez vsakršnega uspeha. Vse drugačen je položaj

v Iranu,

za katerega je bil boj med Rusijo in Veliko Britanijo vedno najhujši. Med svetovno vojno se je, kakor smo že napisali, ta boj za nekaj časa poleg, ker je prišlo do razdelitve interesnih sfer: sever naj bi dobili Rusi, jug pa Angleži. Po svetovni vojni pa se je Iran naslonil bolj na sovjete ter skušal s tem odtehtati angleške težnje po podreditvi. Iranci so bili pač mnenja, da so jim sovjeti, ki so delali samo ideološko propagando manj nevarni kakor Angleži, ki so imeli armado in denar. Poleg tega pa je Iran v sredini radi puščaj in gorovja skoro neprehoden ter je naprednejši iranski sever bil tedaj popolnoma odvisen od ruskih luk na Kaspijskem morju, saj za iransko blago, za iransko nafto in bombaž ter za tisoč drugih predmetov, ki jih Iran izvažal ni bilo druge poti v svet. Iran sicer ni posebno velika država (1.643.558 kv. km — kakih 6 Jugoslavij; 15 milijonov prebiv.) a ima izredno bogat izvoz (ok. 7 milijard din). Ko se je ta izvoz leta 1926 radi ruskega embarga zataknil, se je iranska zunanja politika izpremenila.

Transiranska železnica.

Riza šah Pahlevi se je tedaj odločil za držen načrt: zvezati je treba sever z jugom po železnici. Toda nihče mu ni dal kreditov. Sovjeti so vedeli, da je bilo to podjetje naperjeno proti njim, Angleži pa na taki železnici povprek, mesto pa dolgem niso imeli nikakega interesa, bali so se celo, da bi mogla ta železnica kedaj služiti za sovjetske vojske, ki bi jim Iranci ne mogli nudit dovolj odpora.

Toda Iranci so se odločili, da storijo vse, kar je mogoče, da se osamosvojijo. Država je proglasila čaj, sladkor in sol kot monopol in ko niti to ni zadostovalo,

je segla celo po šahovem osebnem zakladu samo, da je plačala 50.000 delavcev, ki so delali tu celih deset let. (Izmed 45 tisoč Evropejcev je bilo tudi 1000 jugoslovanov.) In železnica je stekla od Bender Šaha na Kaspijskem morju do Bender Šapura ob Perzijskem zalivu. Ta železnica, ki meri nič manj kakor 1300 km in teče preko 5600 m visokega Demaventa in seveda skozi glavno mesto Teheran, pa ni deželi le v ponos, ampak tvori danes radi rusko-angleške napetosti tudi veliko nevarnost za deželo.

Iz vojaškega stališča

je iransko-ruska meja zapadno od Kaspijskega morja po visokem Kara Dagu (Crne gore) sicer še precej zavarovana, toda Kaspijsko morje nudi ob iranski obali Rusom mnogo možnosti, da napadejo z morja. Prav tako je pot naravnost proti Beludžistanu, ki tvori nekaka vrata v Indijo, skoro nemogoča, ker so tam puščave, v katere še ni stopila človeška noga. Preko Irana bi se torej dalo priti samo v Irak in po tem v Sirijo. Če bi pa hoteli Rusi korakati proti Indiji, bi se pač morali poslužiti poti preko šibkejšega Afganistana, ki ima le 650.000 kv. km (2 Jugoslaviji) in 8 milijonov prebivalcev.

Italijanski general Cabiati je objavil v zvezi s temi vprašanji veliko razpravo, v kateri razpravlja o vojaških predpostavkah morebitne vojne. Po njegovih podatkih je sovjetska Rusija že leta 1934 ustanovila v Turkmeniji popolnoma samostojno vojsko, nezavisno od matične vojske. Ta armada bi štela dva vojna zbora in tri divizije. Po najnovejših vesteh, ki se sicer zanikavajo, šteje sovjetska armada tu že 40 divizij. Zaledjem je zvezana ta armada z več novimi železniškimi progami. Velika Britanija pa ima na meji proti Afganistanu 9 divizij domačega prebivalstva. Po Cabiatijevem mnenju ima Rusija možnost, da napade preko kitajskega Turkestana naravnost Indijo ter tako obide britanske utrdbe.

Toda tudi Velika Britanija, oziroma Francija sta pripravljeni. Po sodbi turškega novinarja Omera Rize Dogrula v časopisu Tan je postala francoska Sirija prava militarizirana kolonija, v kateri se zbirajo milijonske armade pod vodstvom francoskega generala Weyganda. Ker so baje pokazali zadnji manevri v Egiptu, da se Egipt proti zapadu ne bi mogel braniti, so poslali iz Indije sem nove čete, ki bodo pripravljene takoj pomagati, če bi bilo treba. Zanimiva je Dogrulova sodba, da je Weygandova vojaška naloga predvsem ofenzivnega, napadalnega značaja.

DROBNE VESTI

* Dvajsetletno svojega obstoja je te dni slavila tvornica čevljev znamke »Karo« v Mariboru. Podjetni lastnik Drago Roglič je svoje podjetje imel prvotno v Krekovi ulici, pa ga je kmalu prenesel na Koroško cesto. Po 15 letih pa so prostori postali pretesni in tvrdka se je preselila v Cankarjevo ulico, kjer si je uredila moderno obratovanje, prodajalno pa je namestila v Gosposki ulici. Na intimni slavnosti, kjer so vsi kot ena velika družina slavili pomembno obletnico, se je g. šef širokogrudno spomnil svojih delavcev in nameščencev.

* Za predsednika podružnice Kmetijske družbe v Murski Soboti je bil te dni iz-

voljen posestnik in mlinar Stefan Kühr iz Puconcev.

DROBIZ

IZ VELIKE BRITANIJE.

Angleška pomorska trgovina kljub vojni dobro uspeva. Britanski izvoz v novembru 1939 je dosegel vrednost 42 mil. 900.000 funtov napram 37, 400.000 funtom v novembru 1938. Torej za 5.500.000 več kakor v letu miru.

Izgube Velike Britanije v prvih treh mesecih vojne niso bog ve kako občutne. Štelj so samo 2100 mrtvih, torej za 875 oseb manj kakor pri prometnih nesrečah v istem času.

Indija je nabrala do božiča 475.000 funtov (120 milijonov din) prostovoljnih prispevkov za pomoč Britaniji v vojni.

Odmera hrane v Angliji. Minister za prehrano je izjavil, da bodo od 8. januarja naprej racionalizirali nakupi masla, slanine in sladkorja, februarja pa najbrž tudi meso.

Vojna z letaki. Ko so še letela angleška letala nad Nemčijo in metala letake na nemško ljudstvo je baje nastal med ljudstvom dovtip, ki ga je vredno za beležiti, čeprav ni več povsem »aktualno«, ker so, kakor vse kaže »letaško vojno« opustili. Nad morjem leta ameriško letalo. Kroži ob nemški obali, kar zagleda pod jasno morsko gladino nemško podmornico. Že hoče eden od posadke vreči globinsko bombo, pa mu v zadnjem trenutku še preprečijo. Nekdo mora obleči notapljaško obleko in vzeti s seboj množico letakov ter jih razdeliti med posadko podmornice.

KAJ JE TORPEDO?

Torpeda se od drugih izstrelkov razlikuje predvsem po tem, da se, čim zapusti cev, prične sam premikati. V njem se razvija samostojna motorna sila, ki med vožnjo sama popravlja morebitne premaknitve od strelne smeri, sama urejuje tudi globino in se točno drži usmeritve, da torpeda tudi po 12 km zadene sovražno ladjo. V sprednjem delu svojega valjastega telesa ima 30 do 50 stotov razstrelivne snovi. Za razstrelivom je prostor s stisnjenim zrakom, ki žene ves mehanizem. Od množine stisnjene zraka je odvisna sila, dolžina poti in hitrost vožnje. Ta stisnjeni zrak, ki doseže 150—200 kg na kubični meter, zapuša rezervoar in pritiska na bat v valju motorja, ki žene vijak, ter uhaja potem v vodo. Najvišja storilnost tekega motorja je 400 konjskih sil. Mesto kompas ali krmarja imajo girokompas (vrtavko).

Tržne cene

Teletina 8—12, svinjina 11—13, izluščena 13—14, salo 16—17, slanina 15—16 dinarjev za kilogram; piščanci 22—25 dinarjev za par, kokoši 22—32, race 20—28, gosi 45—50, purani 40—60 in kuni 8—20 dinarjev za komad; krompir 1.50—2 dinarjev za kilogram ali 10—11 dinarjev za merico po 7 kilogramov, čebula 2.50—3.50, česen 8—10, kislo zelje 4, kislja repa 2 in hren 7—9 dinarjev za kilogram, zeljate glave 0.50—3.50, repa 0.25—0.50, ohrovt 0.50—3, zelena 0.50—3, koleraba 0.25—1, por 0.25—0.50 dinarjev za komad, karfiola 3—12 dinarjev za komad ali 8 dinarjev za kilogram, endivija 0.50—3 dinarjev za komad, dalmatinka 10 dinarjev za kilogram, radič 12 dinarjev za kilogram, motovilec in špinača 1, vrtno korenje 0.50—1 dinar za kupček, redkev 0.25—0.50 dinarjev za komad, peteršilj in majaron 0.50—1 dinar za šopek; jabolka 3—6, hruške 4—6, suhe slive 6—10, orehi celi 7—8 in luščeni 24—26 dinarjev za kilogram; limone 0.50—1 in oranže 1—3 dinarjev za komad; mleko 2—2.50 in smetana 10—12.50 dinarjev za liter, maslo 30—36, čaj no maslo 40, kuhano maslo 32—36 in domači sir 8—10 dinarjev za kilogram, sveža jajca 1—1.75 dinarjev za komad; pšenica in orso 2, rž in ječmen 1.75, kornuza 1.50—2, oves 1, ajda 1.25, proseno pšeno 4, ajdovo pšeno 4.50—5 in fižol 5—6 dinarjev za liter.

* Kontrola cen bo v kratkem uvedla vlada, ki hoče preprečiti nadaljnjo podražitev blaga. Naredba, ki bo izšla te dni, se nanaša na vse važnejše blago, v prvi vrsti pa na življenjske potrebščine. Prestopki se bodo strogo kaznovali.

Skrbi za „EDINOST“!

KULTURNA OBZORJA IN FILMSKI TRAK

Komedijski propadli aristokraciji, ki prav za prav ni propadla. Bernauer in Oesterreicher: „Konto X“

Veliki problemi se v tej komediji ne rešujejo. Tudi niso bogve kako povezani s slovensko sredino, zato tudi marsikak dovtip ne uže tako, kakor bi morda užgal recimo dunajsko publiko. Stvar je prav za prav enostavna: popolnoma propadli aristokratski družini, ki je tako rekoč povsem na kantu proti mesaliansa, zakon s človekom, ki je sicer dovolj bogat, a se ne pretaka po njegovih žilah modra kri. In prav ko ponosni starši preprečujejo to strašno sramoto, se izkaže, da bi si prav za prav morali obližniti vseh deset prstov za bogatega zeta, ki je že ves čas izravnaval njihova pasiva iz lastnega žepa. In še preden se gledalec navadi na to propalo aristokracijo, se pričnajo ti aristokrati avtorjema smiliti in avtorja si ne moreta

kaj, da jim ne bi poslala nujno pomoč. pojavi se »deus ex machina« v osebi židovskega bankirja Zamorskega. Čigar lumparija pride slučajno radi kratkovidnosti zetovega pisarniškega vodje na dan. Izkaže se, da ti aristokrati le niso tako revni. Zdi se, da so bili prav za prav revni samo tako dolgo in zato, da so se sprijaznili s to stanu neprimerno ženitvijo.

Igra ne nudi igralcem nikakih velikih problemov ter so jo rešili tako kakor igra zahteva. Posebne simpatije občinstva je vzbudil Gorinškov Izidor Reisinger. Razen rahlega pretiravanja, ki je bilo morda nekoliko operetno, je postal s to vlogo res dovršen tip, ki zasluži kljub lahkotnemu obeležju vse priznanje. jad.

Má vlást

17. januarja priredi mariborska »Glasbena Matica« simfonični koncert pod vodstvom kapelnika Jiraneka. Izvajal se bo

Kapelnik Jiranek

Smetanov muzikalni ciklus »Ma vlast« (»Moja domovina«).

Med Smetanovimi kompozicijami si je poleg opere »Prodana nevesta« pridobila njegova simfonična skladba »Ma vlast«, v kateri je segel najgloblje v narodno zakladnico, po evropskih koncertnih dvoranah največ priznanja. Pesnitev je razdeljena na šest delov z naslovi: »Vltava«, »Višegrad«, »Sarka«, »Iz čeških logov in poljan«, »Tabor« in »Blanik«. V tej skladbi se zrcali vsa skladateljeva ljube-

zen do domovine, ves plemeniti žar glasbenega velikan, ki je s tem delom ustvaril edinstveno epopijo čaške zgodovine, njenih junakov, pred vsem pa češke prirode, ki morda v nobenem delu čeških skladateljev ni zajeta tako sveže in tako kristalno jasno kakor prav v tej Smetanovi skladbi.

Upati je, da bo mariborska javnost razumela pomen in umetniško vrednost te prireditve ter da bo v velkem številu poslušatelja na ta izredni glasbeni užitek.

Kadar jočejo gosli

Zgodba o glasbeni strasti, ki se deduje od očeta na sina ter postane za oba skoraj usodna. V zadnjem trenutku se stvar zopet poravnava. Morda vsebina, ki je posneta po Čapkovem romanu ne bo vedno povsem prepričala, toda glasba (Dvorakova »Humorska«), posebno pa izvrstna igra čeških igralcev ter lepi naravni posnetki, ki smo jih pri slovanskih filmih že kar vajeni, človeka potegnejo v dogajanje, ki se mu ne more izvit do konca in še tedaj za hip posesti ter čaka, in ne more verjeti, da se je paša za ušesa in oči že nehala.

Zanimivo je, da si češka filmska industrija izbira rada motive, ki so v zvezi z demonskimi ženami. Toda tudi te motive znajo režiserji sijajno variirati, da se gle dalec pri njih nikoli ne utrudili.

MIŠKO KRANJEC V SRBŠCINI.

Te dni je izšlo dvainštirideseto kolo »Srpske književne zadruge«. To je osem knjig, v katerih so zbrane črtice, ocene, spomini in pripovedke različnih piscev. »Jugoslovenska P. T. T. piše: »V letošnjem kolu je zastopana pripovedka z

Zahvala

Zahvalujemo se našemu šefu gospodu DRAGU ROGLICU za vsa prelepa darila, ki nam jih je podaril ob dvajsetletnici obstoja podjetja.

Obenem se mu zahvaljujemo za ponovno zvišanje plač ter mu želimo še mnogo let uspešnega delovanja!

Nastavljeni industrije čevljev

„KARO“
MARIBOR

zbirko Miška Kranjca, nadarjenega slovenskega pisatelja... Izdaja Kranjčevih pripovedk je izredno posrečena. Slovenci imajo sploh razvito književnost, ki je pri nas poznana slabo ali pa sploh ne. Želijo je, da Zadruga nadaljuje delo, ki spoznava srbsko občinstvo s slovensko književnostjo, in da skoro izda še kakšno knjižico Cankarja, Kranjca, Seliškarja, Zupančiča, Krefta i. dr.»

PREJELI SMO:

POPOTNIK 3-4.

Zadnja dvojna številka Popotnika je posvečena naši niže organizirani šoli. Za uvodnikom sledi Josipa Jurančiča razprava: Socialna struktura vasi in niže organizirano šolstvo s statističnimi podatki. Problema tihe zaposlitve otroka med poukom se dotika Vladka Majhenca članek »Direktna in indirektna zaposlitev otrok na niže organiziranih šolah«. Fran Jandi razpravlja o »Učnih načrtih v niže organiziranih šolah ter prihaja ob koncu do zaključka, da mora biti izhodišče in vrščališče vsega delovnega pouka vaško občestvo ter živo in resnično življenje ljudstva. Oskar Hudales objavlja kritičen prešerski »Vprašanje učbenikov in učil na niže organiziranih ljudskih šolah«. O učbenikih sodi pisec: da so zastareli po svoji metodični ureditvi in vsebini; da so pisani za vse kategorije šol in niti najmanj ne upoštevajo didaktičnih težkoč, ki se pojavljajo prav na niže organiziranih šolah; da so neživljenjski in otroku ne morejo dati nobene iniciative za samostojno delo in da so običajno predragi. V rubriki »Iz šolskega dela« je izredno zanimiva razprava Ernesta Vranca: »V vaški šoli nekoč in danes«, nadalje Jožeta Kocbeka tedenska enota »Državne meje se spreminjajo« s podrobnim načrtom in Vilka Kolarja: Iz prakse na obmejnih enozvezdnici. Ob koncu zveza je pedagoški drobiž, ki so ga prispevali E. Deisinger, J. Kontler, J. Dolgan ter oceni Möderferjeve »Slovenske vasi (Jože Kerenčič) in Erjavčeve razpravice O izobrazbi kmečke mladine (Miloš Ledinek). Na zadnji strani je Izjava uredništva, ki pravi, o težavah, s katerimi se ima pri nas boriti vsaka dobra stvar.

ČASOPIS ZA ZGODOVINO IN NARODOPISJE.

1.-2. številka 34. letnika je posvečena umrlemu soustanovitelju te naše najstarejše revije prelatu dr. Franu Kovačiču. O katerem je napisal urednik Franjo Baš obširno študijo. V njej nam na avtorju lasten način predstavlja življenje in delo tega odličnega narodnjaka in znanstvenika. O prvem mariborskem slovenskem književniku, dr. Bernardu (Anostolu) nam podata dr. Fr. Ilesič zaključno sliko z nekaterimi novimi podatki. Med Izvestij o rojstvu »Republike« o razpisu za poudariti v Mariboru 1938, Sokič o zapisi škofa Hrena o cerkvi sv. Uršule na Plešivcu.

Kotnik o datumu natisa Kolomonovega žegna, Baš o Serčih in Mušič o hišah v Pekrah. Pod zaglavjem »Slovstvo« so poročila o najvažnejših izdajah v slovenski znanstveni in za znanost važni literaturi. Tu poročajo Zwitter, Bunc, Cukcica, Baš, Novak, Mravljak, Glaser, Glonar, Trstenjak, Bohinc, Dornik, Kotnik, Glonar, A. D. in J. A. G. Zvezek zaključujejo Zapiski, Društveni glasnik in Vprašanja. Številko sta uredila Franjo Baš in Janko Glaser.

DOPISI

MURSKA SOBOTA.

Zvišanje plač. Tukajšnji tovarnar g. Benko Josp je vsem svojim uslužbencem, zaposlenim v mesnem podjetju zvišal plače za 15—30%. Uslužbenici so dobili poleg tega tudi za Novo leto najrazličnejše nagrade.

Nova knjižnica. V Delavskem domu se je po posredovanju tukajšnje podružnice ZZO odprla javna knjižnica kot oddelček knjižnice Delavske zbornice v Ljubljani. Knjižnica je odprta vsak torek in petek od 4. do 6. ure popoldne.

Koncert. Ljubljanski visokošolci, člani Akad. Ciril Metodove družbe v Ljubljani so v poslednjem delu svoje letošnje koncertne turnee v obmejnih prekm. krajih priredili tudi koncertni večer s Soboti. Večer je z ozirrom na neprimeren popoldanski čas še lepo uspel. V moralnem oziru je bil uspeh še večji. Vse točke — od uvodne besede, Smetanove »Uspavanke« (godalni kvintet), Dvořakove arije iz »Rusalk« (sopran solo), pa vse do recitacij Zupančiča in Prešerna — so bile skoroda dovršeno podane. — Mladi slov. akademiki so s svojo pesmijo in besedo zarezali globoko brazdo v ledino narodno obrambnega dela v Prekmurju! Njihov trud in vnema je posnemanja vredna.

PUCONCI.

Tukajšnje društvo KFID je preteklo nedeljo uprizorilo znano Nušičevo komedijo »Narodni poslanec«. Komedija je kljub vsemu — za prekmursko vas — dobro uspela. Sodelujoči fantje in dekleta so se zelo potrudili in bili vredni pozornosti, ki jim jo je izkazala mnogostevilna publika iz bližnjih in okoliških vasi. — Komediji, ki jo je režiral abt. Kuhar Stefan, je sledila kmečka veselica s plesom.

DOL. LENDAVALA

Pred dnevi je v Lendavi razstavljal svoja dela prekmurski slikar-samouk Sagadin. Sagadin, ki je pred meseci zbudil precejšnje zanimanje z razstavo svojih del na Prekmurskem tednu v Murski Soboti, se je to pot drugič predstavil prekmurski javnosti in sicer z obsežnejšo razstavo, ki obsega ponajveč krajine, za katere ima Sagadin čut in okus.

Zanimivo štivo

Kako se popravlja koledar?

Leto 1940. bo zopet prestopno leto. Februar ne bo imel le 28, ampak 29 dni. Vsako četrto leto imamo en dan več, in leto ima 366 namesto 365 dni. Zakaj to?

Navadno pravimo, da ima leto 365 dni. V šoli smo se učili, da ima leto 365 dni in 6 ur, ta odlomek dneva pa navadno ne upoštevamo. V štirih letih pa tvorijo ti odlomki že en cel dan. Ako bi ga ne upoštevali, bi imeli sčasoma lepo zmedo in bi imeli božič poleti. Da se razlika popravi, vrnemo vsako četrto leto en dan vmes, da upoštevamo onih štirih let po 6 ur. Ta dodatni dan obesimo februarju, ki ima najmanj dni v letu. Na ta način se razlika šestih ur izravna. Zato bo letos imel februar 29 dni. Kdor je torč za dan rojen, ima šele vsako četrto leto svoj rojstni dan.

Tako določa julijanski koledar, ki ga je uzakonil že v starem Rimu slavni Julij Cezar. Ali je pa tudi pravilen?

Pravimo, leto ima 365 dni in 6 ur. V resnici pa smo nekoliko preveč vzeli. Ni ravno mnogo, le nekaj minut, ali tekem stoletij se tudi to pozna. Leto ima, natančno izračunano, 365 dni, 5 ur, 48 minut in 45.9 sekund. Ko popravljamo dolžino leta vsako četrto leto, v prestopnem letu, popravljamo malo preveč, za 1 minuto in nekaj več kot 14 sekund. Razlika je malenkostna, toda tekem stoletij se nabere na tisoče minut, kar pomenja več dni. Astronomi so za vladanja papeža Gregorja, menda v 13. stoletju, spoznali, da so leto preveč korigirali in so opazili, da so za celih 13 dni za resničnim časom. Da se ta napaka popravi, so pomaknili mesec za celih 13 dni naprej, oziroma so toliko dni preskočili. Tisti mesec je bil torej za 13 dni krajši. Da se napaka več ne ponovi, so rekli, da se mora vsako stoto leto, to je letnica, ki ima na koncu dve ničli, izpustiti prestopno leto, sicer bi čez stoletja zopet nastala zmednja. Tako se je zgodilo, da leto 1900. ni bilo prestopno in tudi leto 2000., ki ga bo le malo nas, ki sedaj živimo, dočakalo, ne bo. Koledar, ki ga imamo sedaj in ki upošteva popravek svoječasne korekture, imenujemo gregorijanski (po tistem papežu, ki ga je uzakonil). Sicer tudi ta popravek ni popolnoma točen in bo treba enkrat v bodočnosti tudi stoto leto napraviti prestopno. Zaenkrat pa se nam zaradi tega ni treba bati glave, ker nam jo svetovna vojna tako že dovolj.